

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta ta' l-1 ta' April, 2003

Paul u Josephine konjuġi ABELA

VS

Adrian u Joanne konjuġi ELICH

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fis-7 ta' Settembru, 2000, li biha l-atturi ippremettew:

Illi l-attur dañal f'kuntratt ta' appalt mal-konvenuti biex jagħmel xogħol ta' kostruzzjoni fuq biċċa art proprjeta' tal-konvenuti, ossia Plot 33 u 34, Triq Ġdida fi Triq il-Qattus, Għaxaq, kif ser jiġi ampjament spjegat waqt is-smiegħ u t-trattazzjoni ta' din il-kawża liema xogħol kien jikkonsisti f'dar b'garage taħtha;

Illi l-attur esegwixxa u lesta x-xogħol kollu miftiehem skond l-istess appalt;

Illi l-konvenuti għalkemm interpellati bosta drabi biex jersaq għall-kejl u eventwali f'las tax-xogħol in kwistjoni baqgħu inadempjenti;

Għalhekk l-atturi talbu lil din l-Onorabbli Qorti għaliex m'għandhiex:

i. Tiddikjara illi l-attur esegwixxa xogħol li kien inkarigat jagħmel skond l-appalt fuq imsemmi mogħti lilu mill-konvenuti jew min minnhom;

ii. Tillikwida dak dovut lill-attur mill-konvenuti għax-xogħol fuq imsemmi, okkrrendo bin-nomina ta' periti nominandi;

iii. Tikkundanna lill-konvenuti jħallsu lill-atturi s-somma hekk likwidata;

Bl-ispejjeż u l-imgħax u l-konvenuti ngunti in subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-atturi;

Rat in-Nota mressqa fit-18 t'Ottubru, 2000, li biha l-imħarrkin miżżewġin Elich eċċepew:

1. Illi t-talbiet attriċi għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-atturi stante li huma nfondati fil-fatt u fid-dritt, ladarba kien intlaħaq ftehim bejn il-partijiet kontendenti li x-xogħol li kellu jiġi esegwit, sabiex jinbena l-fond fuq il-plot numru 33/34, Triq Ġdida fi Triq il-Qattus, Għaxaq, kien ser jsir mingħajr f'las mill-atturi, u dan kif ser jiġi amplifikat aħjar;

2. Illi l-partijiet kellhom ftehim li x-xogħol jiġi esegwit taħt id-direzzjoni tal-attur Paul Abela, missier il-konvenuta ladarba dan huwa kuntrattur u jagħmel xogħol ta' kostruzzjoni, u ż-żiju tagħha Emanuel Abela;

3. Illi l-ftehim sar bil-kundizzjoni li l-konvenuti jħallsu fost oħrajn għat-taħmil tal-plots, qtugħ tal-blat, l-materjal neċessarju sabiex jinbena l-fond u l-ispejjeż

Kopja Informali ta' Sentenza

relatati mal-impjeg ta' lavranti, għal liema spejjeż il-konvenuti ivversaw aktar minn Lm3,000 sabiex ix-xogħol ikun jista' jiġi esegwit;

4. Salv eċċezzjonijiet ulterjuri permessi mil-Liġi;

5. Illi preliminarjament, il-konvenuti jeċċepixxu l-preskrizzjoni biennali ai termini tal-Artikolu 2149(a) tal-Kap 16 ladarba x-xogħol ġie esegwit fil-perjodu qabel Jannar 1998;

Semgħet ix-xhieda tal-partijiet dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni;

Rat il-verbal tas-smiġħ tal-4 t'April, 2002, u d-dikjarazzjoni hemmhekk magħmula mill-avukat tal-imħarrkin dwar id-dokumenti mressqin mill-attur waqt smiġħ preċedenti;

Rat id-Degriet tagħha tal-4 t'April, 2002, li bih u fuq talba tal-partijiet, tathom żmien biex iressqu Noti ta' Osservazzjonijiet dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet imressqa mill-attur fil-21 ta' Mejju, 2002¹;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet imressqa bi twegiba mill-imħarrkin fit-12 ta' Ġunju, 2002²;

Rat id-Degreit tagħha tat-13 t'Awissu, 2002³, li bih u fuq talba b'rikors mill-atturi, tat lill-istess atturi żmien biex iressqu Nota ta' Replika għal dik ta' Osservazzjonijiet imressqa mill-imħarrkin;

Rat in-Nota ta' Replika tal-atturi mressqa minnhom fid-9 t'Awissu, 2002⁴;

Rat id-Degrieti tagħha tal-21 ta' Novembru, 2002, u tas-6 ta' Frar, 2003, li bihom il-Qorti ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni;

---

¹ Paġġ. 101-2 tal-proċess

² Paġġ. 103-6 tal-proċess

³ Paġ. 109 tal-proċess

⁴ Paġġ. 110-2 tal-proċess

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża għal ħlas ta' xogħol magħmul f'appalt. L-attur daħal fi ftehim ma' bintu l-konvenuta u żewġha biex jagħmel xogħol ta' bini ta' biċċa art f'Ħal Għaxaq, proprjeta' tal-istess imħarrkin. L-atturi jgħidu li għalkemm ix-xogħol tlesta kif miftiehem, l-imħarrkin naqsu li jersqu biex isir il-kejl tax-xogħol li sar u li jħallsu lill-atturi, minkejja li ntabu għadd ta' drabi biex jagħmlu dan;

Illi, għal din l-azzjoni, l-imħarrkin laqgħu billi qegħdin jgħidu li kien hemm ftehim li x-xogħol isir mingħajr ħlas lill-attur, tant li kien hemm ftehim li x-xogħol kellu jsir taħt is-superviżjoni tal-attur u ta' ħuh. Huma jgħidu wkoll li l-ħlas li kellhom jagħmlu lil-lavranti u għall-materjal li nxtara wettquh kollu (*l-exceptio soluti*). Minbarra dan, qegħdin jgħidu wkoll li ladarba x-xogħlijiet saru qabel Jannar tal-1998, l-atturi għalqilhom iż-żmien biex iressqu l-azzjoni tagħhom;

Illi din is-sentenza qegħda tingħata dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni;

Illi, mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża, jirriżultaw dawn il-fatti. Fi Frar tal-1995, inħareġ permess mill-Awtorita' tal-Ippjanar⁵ favur l-imħarrka (bint l-attur) għall-bini ta' dar (*terraced house*) b'garaxx magħha fuq plot 43/44, f'Tal-Qattus, fil-limiti ta' Ħal Għaxaq. L-attur huwa bennej tas-sengħa u miegħu jaħdem ħuh, Emanuel Abela, u jħaddmu wkoll xi lavranti magħhom. Ix-xogħol sar matul l-1996 u l-1997 u għadd ta' kontijiet inħarġu fuq isem l-attur⁶. Aktar 'il quddiem, inħarġu wkoll kontijiet fuq isem l-imħarrkin. Inħarġu ħlasijiet b'*cheque* ukoll mill-imħarrkin lill-attur u ħuh⁷ bejn Ottubru tal-1997 u Jannar tal-1998. Sa mill-bidu tax-xogħlijiet, jiġifieri minn meta beda t-taħmil tal-plot, l-

⁵ Dok "AE", f'pag. 16 tal-proċess

⁶ Dokti "AE3" sa "AE26", u "AE28" u "AE29", f'pagġ. 19 sa 42 u 44-5 tal-proċess

⁷ Dokti "AE42", f'pag. 58 tal-proċess

attur kien għen fit-twettiq tax-xogħol. Ma jidhirx li kien sar xi ftehim bil-miktub bejn l-attur u l-imħarrkin⁸;

Illi, għandu jingħad ukoll li l-verżjonijiet tal-partijiet imieru għal kollox lil xulxin. Filwaqt li l-imħarrkin jinsistu li x-xogħlijiet tal-bini li kienu f'idejn l-attur intemmu f'Ġunju tal-1998⁹, l-attur jisħaq li sal-1999, kien għadu għaddej bix-xogħol tal-imsemmi kontrabejt, titligh tal-opramorta, kisi tal-gallariji u invjar tal-ħitan ta' ġewwa¹⁰. Kien f'Settembru tal-1998 li lestew "ix-xogħol il-kbir"¹¹. F'xi bnadi oħrajn, l-atturi jgħidu li mhux ix-xogħlijiet kollha li tqabbd u jagħmlu huma mitmuma. L-imħarrkin jistqarru li, wara li ntemm is-sehem tal-attur, kien għad fadal xi xogħol ieħor x'isir fil-post, imma jgħidu li dawn - l-opramorta u t-tromba tal-bejt li kienu lesti f'Awissu tal-istess sena¹² - saru minn terzi li qabbd u huma stess u mhux mill-attur, li kulma għamel kien li għabilhom it-torba u ħalliha fuq il-bejt xi xahrejn qabel. Fil-kontro-eżami, l-imħarrek stqarr li l-attur u ħuh bnew it-tromba ta' fuq il-bejt u l-gallariji lejn Awissu tal-1998. Min-naħa l-oħra, ħu l-attur jgħid li l-imħarrkin kienu ħallsuh b'*cheque* wara li tqegħdu l-planki tal-kamra ta' fuq il-bejt, u ftakar is-somma li kienu ħallsuh: imma l-kopji taç-*cheques* imressqin mill-imħarrkin (jekk dawn tassew juru l-ħlas magħmul f'dik iċ-ċirkostanza) juru li dan il-ħlas sar f'Jannar tal-1998. Missier l-imħarrek ukoll għen fit-tneħħija tal-armar tas-soqfa u biex jiġi mgħoddi d-dawl u l-ilma fil-post wara Ġunju tal-1998¹³, u dan wara li l-attur kien temm is-sehem tiegħu tax-xogħol fil-post. Tania Abela, bint oħra tal-atturi, u li tiegħu ħsieb iżżomm ir-rendikonti tax-xogħol ta' missierha, tinsisti li x-xogħol fil-post kien għadu għaddej f'Mejju tal-1999¹⁴;

Illi mis-sottomissjonijiet magħmulin mill-partijiet dwar l-eċċezzjoni taħt eżami, joħorġu dawn l-aspetti ewlenin. L-imħarrkin jipproponu li (a) l-kredibilita' tax-xhieda tagħhom, flimkien (b) mal-provi dokumentali mressqin

⁸ Xhieda tal-attur in kontro-eżami 29.5.2001, f'paġġ. 77 u 78 tal-proċess

⁹ Xhieda tal-imħarrek 23.1.2001, f'paġġ. 64 tal-proċess

¹⁰ Ara wkoll xhieda ta' Emanuel Abela 29.5.2001, tal-attriċi Josephine Abela, u Dokti "PA1" u "PA2" f'paġġ. 79-80, 84-5 u 94-5 tal-proċess

¹¹ Xhieda tal-attur 29.5.2001, f'paġġ. 74 tal-proċess

¹² Xhieda tal-imħarrek 7.3.2001 f'paġġ. 66 tal-proċess

¹³ Xhieda ta' Joseph Elich 7.3.2001, f'paġġ. 69-72 tal-proċess

¹⁴ Xhieda ta' Tania Abela 10.10.2001, f'paġġ. 87-8 tal-proċess

minnhom, jagħtu saħħa lill-eċċezzjoni tagħhom, u joħorġu fil-beraħ (ċ) l-inkonsistenza tax-xhieda tal-atturi u l-inattendibilita' tal-provi mressqin minnhom. Iressqu l-argument li permess tal-bini maħruġ fl-1995 ma jirrendix verosimili li l-bini jibqa' jkarkar sal-1998 jew l-1999, speċjalment meta l-attur huwa bennej tas-sengħa. Fuq kollox, l-atturi ma seħħilhomx juru li huma kisru l-preskrizzjoni b'xi att ġudizzjarju qabel fetħu l-kawża. Minnaħa tagħhom, l-atturi jgħidu li, fid-dawl tal-provi li ma jaqblux li tressqu mill-partijiet, l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni mqanqla mill-imħarrkin għandha tiġi miċħuda, f'rispett tar-regola li l-preskrizzjoni għandha tiġi mfissra b'mod restrittiv. Fuq kollox, jgħidu li x-xhud imressaq mill-imħarrkin jagħti ħjiel sewwa li sa nofs l-1998 kien għad fadal żgur xogħol xi jsir fil-post;

Illi l-konsiderazzjonijiet ta' dritt li jirrigwardaw l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni jintrabtu kemm man-natura tal-eċċezzjoni fiha nfisha, u kif ukoll mal-effikaċja li trid tintwera minn min iqanqalha. Il-Qorti trid tagħmel dan fl-isfond ta' verżjonijiet tal-partijiet li jikkontrastaw fi grad qawwi ma' xulxin. Jibqa' l-fatt li l-preskrizzjoni hija istitut li huwa proċeduralment meħtieġ daqskemm huwa odjuż¹⁵, u meta ġudikant jiġi mitlub jiddeċiedi fuq eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, irid jasal għall-fehma tiegħu fuq fatti ċari u mhux konġetturi;

Illi, minbarra dan, hija regola ewlenija fil-proċedura li l-prova li l-azzjoni hija preskritta trid issir minn min iqanqal l-eċċezzjoni, u għalkemm il-parti attriċi għandha tressaq provi biex tittanta xxejjen dawk tal-parti mħarrka billi tmieri li għadda ż-żmien jew billi ġġib 'il quddiem provi li juru li l-preskrizzjoni kienet sospiża jew interrotta, il-piż jaqa' prinċipalment fuq min jallega l-preskrizzjoni¹⁶. F'dan il-każ, l-imħarrkin qegħdin jinvokaw favur tagħhom waħda mill-preskrizzjonijiet "il-qosra", u partikolarment dik tas-sentejn maħsuba taħt l-artikolu 2149(a) tal-Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta. Bħal kull żmien ieħor tal-preskrizzjoni, dan jibda jgħaddi minn dak inhar li l-azzjoni tista'

¹⁵ Dunod *Della Prescrizione*, Cap II, pag. 16 u App. Civ. 8.5.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Noel Ellul noe vs Francis Vella* (mhix pubblikata)

¹⁶ App. Kumm 15.6.1964 fil-kawża fl-ismijiet *Calleja vs Vella* (Kollez. Vol: XLVIII.i.603)

titressaq¹⁷ u l-parti m'harrka trid tipprova li l-parti attriċi għaddielha ż-żmien utli biex tressaq il-kawża, u dan min żmien minn meta dik il-kawża setgħet titressaq¹⁸. Ingħad li l-artikolu 2149(a) japplika għall-każijiet fejn persuna twettaq fidma spekulattiva li r-riskju tagħha jibqa' fil-persuna li tagħmel ix-xogħol sakemm issir il-kunsinna¹⁹, u għalhekk biex preskrizzjoni tista' tirnexxi fuq dak l-artikolu jrid jintwera li bejn il-partijiet kien hemm kuntratt ta' appalt²⁰, u mhux kuntratt ta' bejgħ ta' biċċa xogħol²¹;

Illi ngħad ukoll li ż-żmien tal-preskrizzjoni jrid jitqies b'riferenza għall-azzjoni kif imfassla²². Fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti, huwa l-attur innifsu li jsejjes l-azzjoni tiegħu fuq l-eżistenza tal-kuntratt tal-appalt, u għalhekk jista' jingħad li l-preskrizzjoni eċċepita mill-imharrkin taħt l-artikolu 2149(a) għandha tiġi mistharrġa fid-dawl tal-azzjoni kif mibnija. Dan ikun ifisser ukoll li jekk l-appalt allegat kien wieħed li l-verifika tiegħu ssir malli jsir l-aħħar kejl, l-eżerċizzju kollu jitqies bħala waħda²³ u mhux bħala għadd ta' ħatriet;

Illi huwa minnu li l-provi dokumentali mressqin mill-imharrkin huma konsistentement mifruxa fuq medda ta' żmien bejn l-1996 u l-1997 (għajr għal xi tnejn jew tliet riċevuti lejn l-ewwel xhur tal-1998). Daqstant ieħor ukoll jista' jingħad li l-mod kif l-attur ressaq il-provi tiegħu biex ixejjen l-eċċezzjoni li tressqet kontra l-azzjoni attriċi mhux xi wieħed sistematiku jew ċar. Din il-Qorti m'hijiex qegħda torbot il-fehmiet tagħha fuq id-dokumenti li l-atturi ressqu fl-istadju inoltrat li kienu nstemgħu fih il-provi, għaliex jidhrilha li huma provi inattendibbli u mhux neċessarjament marbutin max-xogħlijiet li saru fil-post tal-

---

¹⁷ Art. 2137 tal-Kap 16, u App. Ċiv. 5.4.1993 fil-kawża fl-ismijiet *Quintano vs Calleja et* (Kollez Vol: LXXVII.ii.269)

¹⁸ App. Ċiv. 5.10.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Guido Vella vs Emanuel Ċefui* (mhix pubblikata)

¹⁹ Kumm. 14.10.1954 fil-kawża fl-ismijiet *Mizzi noe vs Delicata pro et noe* (Kollez. Vol: XXXVIII.iii.710) u App. Ċiv. 18.2.1963 fil-kawża fl-ismijiet *Muscat vs Tabone* (Kollez. Vol: XLVII.i.102)

²⁰ Kumm GOR 19.11.1974 fil-kawża fl-ismijiet *Dr. Giovanni Bonello noe vs AIC Joseph Xuereb et noe* (Mhix pubblikata)

²¹ App. Ċiv. 5.10.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Paul Formosa vs Salvu Debono* (mhix pubblikata)

²² App. Ċiv. 24.3.1958 fil-kawża fl-ismijiet *Borġ vs Testaferrata Boniċi* (Kollez. Vol: XLII.i.153) u Kumm. 29.11.1971 fil-kawża fl-ismijiet *Emanuel Calleja vs Anthony Portelli noe* (Mhix pubblikata)

²³ Art 1637 tal-Kap 16

imħarrkin. Imma, kif ingħad, biex tirnexxi l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, huwa d-dmir tal-eċċipjent li jressaq provi li jikkonvinċu li tassew li ż-żmien invokat fl-eċċezzjoni jkun għadda għalxejn jew ma jkunx ġie miksur. Hawnhekk, il-Qorti ssib li x-xhieda tal-imħarrekk innifsu u ta' missieru (iżjed mix-xhieda titubanti tal-attur u x-xiehda tiegħu) jagħtu 'l Qorti għaliex tifhem li x-xogħlijiet li l-attur u f'ih kienu qegħdin jagħmlu fil-post kien dam għaddej iżjed minn nofs l-1998, ukoll jekk il-qofol tiegħu kien diġa' ntemm qabel;

Illi, wkoll, billi l-imħarrkin jeċepixxu li l-arranġament kien li l-attur ma jithallasx tax-xogħol li kellu jagħmel fil-post, ma jistax wieħed jasal għall-prova ta' meta ntemmu x-xogħlijiet billi jressaq provi ta' f'lasijiet lill-attur jew riċevuta għas-saldu mingħandu. Il-prova ta' meta tassew intemmu x-xogħlijiet intimament marbuta mal-appalt li seta' ngħata riedet tingieb mod ieħor. Il-Qorti ssib li din il-prova ma ngibitx b'mod li tista' tasal għall-fehma waħdanija lil hinn minn kull dubju dwar meta effettivament intemm l-intervent tal-attur fuq il-post. Kien minn din id-data, li messha ġiet ippruvata, li kellu jibda għaddej iż-żmien tal-preskrizzjoni;

Illi, kif ingħad iżjed 'il fuq, l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni trid tingħata tifsira restrittiva, u għalhekk jekk ikun jeżisti xi dubju dwar l-applikabilità ta' ż-żmien preskrittiv minn dak li jirriżulta mill-atti, tali dubju għandu jmur kontra l-eċċipjent. Dan ma jfisser bl-ebda mod li l-attur huwa meħlus milli jressaq provi konvinċenti fl-istadju tal-provi fil-mertu, biex isejjes l-allegazzjonijiet tiegħu;

Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tiċħad il-ħames eċċezzjoni tal-imħarrkin miżżewġin Elich billi m'hijix pruvata kif imiss, bl-ispejjeż; u

Tordna li s-smiġħ tal-kawża jitkompla bil-ġbir tal-provi fil-mertu.

Kopja Informali ta' Sentenza

-----TMIEM-----